

יום ירושלים

"אין לך כיופייה של ירושלים"

מבוא

יום ירושלים, כ"ח באייר, הוא היום שבו אוחדה ירושלים לאחר שהייתה מחולקת 19 שנה. מהקמת המדינה בשנת תש"ח (1948) ועד מלחמת ששת הימים בשנת תשכ"ז (1967) היה חלקה המזרחי של העיר (ובו העיר העתיקה) בשליטת ממלכת ירדן, וחלקה המערבי בשליטת מדינת ישראל. יום ירושלים הוא היום שבו חזרה העיר העתיקה של ירושלים (ובה הכותל המערבי) לשלטונה של מדינה יהודית לאחר כאלפיים שנה.

ביחידה זו נזכיר את האירועים ההיסטוריים שאירעו בכ"ח באייר תשכ"ז (7 ביוני 1967), ונעסוק בעיקר בייחודה של העיר ירושלים.

מטרות היחידה

- התלמידים ילמדו על האירועים ההיסטוריים שהביאו לקביעת יום ירושלים.
- התלמידים ידונו בייחודה של ירושלים – בהיותה עיר המקשרת אותנו להיסטוריה העתיקה של עם ישראל, עיר המשרה "קדושה" ובירתה של מדינת ישראל.
- התלמידים יכירו אתרים חשובים ומיוחדים בירושלים.

חלקי היחידה

- פתיחה – משחק רביעיות
- חלק א – ירושלים היפה והיקרה
- חלק ב – אתרים בירושלים
- סיום – משימה אישית לחג

נ"ב: להוראת חלק א' מומלץ לבקש מהתלמידים להביא תמונות של ירושלים (ראו פרטים בהמשך)

פתיחה – משחק רביעיות

הסבר והוראות להכנת המשחק ראו באתר של תל"י (ראו כאן).
קלפים לדוגמה:

יום ירושלים

החג שלי

אני אוהב את השירים
על ירושלים שמשמיעים
ברדיו ביום ירושלים.

יום ירושלים

סיפור החג

בכ"ח באייר תשכ"ז (7
ביוני 1967) כבש צה"ל
את ירושלים המזרחית,
העיר אוחדה והייתה
כולה בשליטתה של
מדינה יהודית, בפעם
הראשונה אחרי כמעט
אלפיים שנה. מאז אנחנו
יכולים לטייל בירושלים
המזרחית ולהגיע אל
הכותל המערבי.

יום ירושלים

מנהגי החג

בעיר מתקיימים
● צעדת דגלים
● מופעים ברחובות
העיר
● סיורים
● טקסים

נ"ב: בכיתה כדאי לציין
שיום ירושלים מצוין לא
רק בירושלים. למשל,
ברדיו משדרים שירי
ירושלים ובבתי ספר
רבים בכל הארץ לומדים
על ירושלים.

יום ירושלים

תאריך החג ושמותיו

כ"ח באייר

חלק א: ירושלים היפה והיקרה

1 יופייה של ירושלים – התבוננות בתמונות

כדאי להציג לפני התלמידים תמונות של מבנים יפים בירושלים (מוזאון ישראל, חומות העיר העתיקה ושעריה, מסגדים וכנסיות, טחנת הרוח ועוד), וכן תמונות מפינות חן שבעיר (סמטאות ציוריות, תמונות נוף, פריטים אדריכליים ועוד). כמו כן, כדאי להזכיר שעל פי חוק עזר עירוני משנת 1918 (כלומר מימי המנדט בריטי) התקף גם היום, יש לבנות את כל הבתים בירושלים מ"אבן ירושלמית" (אבן גיר בגוון צהוב כהה עד אדמדם), או לצפות אותם באבן. ואכן רוב רובם של בתי העיר בנויים אבן או מחופים אבן.

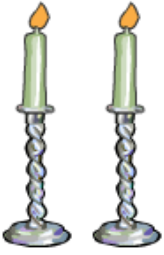
2 דברי החכמים: "אין לך יפי כפייה של ירושלים" (עמ' 111 בחוברת לתלמידים) ושיחה בכיתה

אמרה זו (מהתלמוד הבבלי, מסכת קידושין, דף מ"ט, עמוד א') עוסקת, לכאורה, ביופייה החיצוני והאדריכלי של ירושלים. ואולם, לא רק יופי חיצוני גורם לנו לומר על דברים שהם יפים, אלא גם הקשר הרגשי שלנו אליהם. דברי התוכי והבלש בחוברת לתלמידים מבהירים את הרעיון הזה.

עתה נעסוק ביופי מסוג אחר – בפניה המגוונות של העיר.

3 מבוא לסיפור המסגרת – קריאת דברי גל ומיכל (בראש עמ' 111)

את הריאיון עורכים שני ילדים, גל ומיכל. הם שואלים את תושבי ירושלים מדוע ירושלים מיוחדת בעיניהם ומדוע היא אהובה עליהם. גל ומיכל ראינו שלושה מתושבי ירושלים. כל מרואיין דיבר על "ירושלים שלו" ולקח את הילדים (ואת אבא של גל) לאתר אחר בעיר כדי להמחיש את דבריו.

אוירת השבת בירושלים – ריאיון עם יורם (עמ' 112)

כדי להמחיש לגל ולמיכל את עוצמתה של אוירת השבת בירושלים, יורם בוחר לקחת אותם לשוק מחנה יהודה. שוק מחנה יהודה הוא דוגמה למקום שהומה בני אדם בכל ימי השבוע, ובמיוחד בימי שישי, ומתרוקן לקראת כניסת השבת, השלווה והשקט של השבת שמים קץ לרעש ולעסקים.

במשימה 2 התלמידים מתבקשים להציע שלושה מצרכים שהיו קונים בשוק לקראת שבת.

חזרה על הרקע ההיסטורי של יום ירושלים – ריאיון עם מרים (עמ' 113)

דברי מרים עוסקים בחשיבותה ההיסטורית של ירושלים לעם היהודי. מרים מביאה את הילדים גל ומיכל לכותל המערבי, ושם היא מספרת להם הן על ההיסטוריה העתיקה של העיר, וגם על חלוקת ירושלים בתש"ח (1948) ועל איחודה בתשכ"ז (1967). דבריה של מרים מזמנים דיון על התאריך שיום ירושלים מצוין בו – כ"ח באייר – ועל מה שהוא מציין.

מבוא היסטורי (להעשרה)

בכ"ט (29) בנובמבר 1947 החליט האו"ם (ארגון האומות המאוחדות) על חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות – יהודית וערבית – ועל מתן מעמד של עיר בין-לאומית לירושלים (עיר בניהול האו"ם, שלא תהיה שייכת לשום מדינה). ערביי פלשתינה-ארץ ישראל ומדינות ערב לא קיבלו את ההחלטות האלה ופתחו במלחמה נגד היישוב היהודי בארץ ישראל ואחר כך נגד המדינה היהודית (ההכרזה על הקמת מדינת ישראל ב-ה' באייר תש"ח [14 במאי 1948] הייתה בעיצומה של המלחמה). בתום המלחמה (המכונה בישראל "מלחמת העצמאות") חולקה העיר ירושלים – בחלק המערבי של ירושלים שלטה מדינת ישראל, ובחלק המזרחי (ובו העיר העתיקה) – שלטה ממלכת ירדן. גדרות וחומות בגובה 4-6 מטרים הפרידו בין שני חלקי העיר. לאחר 19 שנה פרצה מלחמת ששת הימים וביום השלישי של המלחמה, בכ"ח באייר תשכ"ז (7 ביוני 1967), כבשו חיילי צה"ל את ירושלים המזרחית. כשלושה שבועות לאחר מכן קבעה הכנסת שהחוק הישראלי יחולו בכל חלקי העיר והכריזה על חופש דת ופולחן במקומות הקדושים לבני כל הדתות – יהודים, נוצרים ומוסלמים. כשנה לאחר מכן, בשנת 1968, קבעה הכנסת את ש-כ"ח באייר יהיה יום ירושלים – יום שיצינו בו את איחודה מחדש של העיר ואת הקשר המיוחד של עם ישראל לירושלים בכל הדורות.

בכיתה רצוי להדגיש את הנקודות האלה:

- בימי קדם הייתה ירושלים בירת ישראל, ובה עמדו שני בתי המקדש.
- במשך כאלפיים שנה לא הייתה ירושלים בשליטה יהודית.
- בשנת תש"ח (1948), עם הקמת מדינת ישראל, חולקה ירושלים בין מדינת ישראל לממלכת ירדן: חלקה המזרחי של העיר (ובו העיר העתיקה והכותל המערבי) היה בשליטת ירדן, וחלקה המערבי של ירושלים (העיר החדשה) – בידי מדינת ישראל.
- במשך 19 שנים חצה גבול את העיר, ויהודים לא יכלו להגיע לעיר העתיקה ולכותל.
- לאחר 19 שנים, בעקבות מלחמת ששת הימים, חזרה ירושלים המזרחית לשלטון מדינה יהודית, בפעם הראשונה לאחר כאלפיים שנה.
- יום ירושלים נקבע לזכר האירועים האלה, והוא גם הזדמנות להעריך את זיקתנו של העם היהודי לירושלים בכל הדורות.

הכותל המערבי (עמ' 114)

בדבריה ציינה מרים שהכותל המערבי הוא שריד מהחומה שהקיפה את בית המקדש, ובמשך דורות רבים נחשב לשריד היחיד מבית המקדש.

- **האגדה בעמ' 114** מייחסת להשרדות הכותל סיבה ערכית (חברתית-מוסרית). **משימה 3** היא משימה של הבנת הנקרא.

● משום שבעת התפילה יהודים פונים לכיוון בית המקדש, למעשה הם פונים לכיוון הכותל המערבי בירושלים. **דברי ההסבר ושאלת החשיבה בעמ' 114** עוסקים בעניין זה ומכוונים את התלמידים לחשוב במושגים של "עמיות" – אנחנו, היהודים בישראל, חלק מעם שבניו גרים לא רק בישראל, עם המפוזר בכל העולם. אחד הגורמים המאחדים את העם היהודי הוא הקשר לירושלים בכלל ולכותל המערבי בפרט.

- **משימה 4** עוסקת במנהג לתלות בבתים שלט המורה את כיוון ירושלים (ובירושלים את כיוון הכותל) ומזמינה את התלמידים למצוא את הכיוון בכיתה ולהכין שלט מתאים.

ירושלים בירתה של מדינת ישראל – ריאיון עם אבא של גל (עמ' 115)

● ירושלים הייתה בירת ישראל גם בימי קדם, ומשום כך, ומכל הסיבות שהזכרנו עד כה, קבעה מדינת ישראל שהיא תהיה בירתה. אבא של גל מזכיר בדבריו מוסדות שלטון הנמצאים בירושלים: הכנסת ובית המשפט העליון. הוא גם מזכיר את פסל המנורה (המוצב ליד הכנסת), מסכם את תולדות העם היהודי ומחבר בין ירושלים העתיקה לירושלים המודרנית).

● **במשימה 5** מתבקשים התלמידים לחשוב על אירועים חשובים בתולדות העם היהודי שהם היו מצפים שיופיעו על המנורה. לתלמידים בכיתה ג' עדיין אין ידע היסטורי רחב, אבל הם מכירים כבר כמה אירועים בעלי חשיבות בתולדות העם (יציאת מצרים, הכרזת המדינה וכו').

- **משימה 6** ממחישה את פעילות החקיקה בכנסת.

סיכום – משימה 7 (בתחתית עמ' 115)

התלמידים מתבקשים לסכם מהו ייחודה של ירושלים על פי הראיונות שערכו והמקורות שקראו בחלק זה.

לדעת חכמים, ירושלים מיוחדת בשל יופייה והיחס המיוחד שאנחנו חשים כלפיה.

לדעת יורם, ירושלים מיוחדת בשל אוירת הקדושה שבה.

לדעתה של מרים, ירושלים מיוחדת בשל מקומה בהיסטוריה של עמנו.

ולדעת אבא של גל, ירושלים מיוחדת מפני שהיא בירתה של מדינת ישראל.

חלק ב: אתרים בירושלים

מפה מצוירת של ירושלים עמ' 116 ומשימה 8 בעמ' 117

- תחילה אפשר להזמין את התלמידים לחפש את האתרים שכבר הזכרנו ביחידה זו (שוק מחנה יהודה, העיר העתיקה, הכותל המערבי והכנסת).
לאחר מכן אפשר לקרוא יחד את ההסברים על האתרים המופיעים במפה, ולהפנות את התלמידים למשימה 8 (משימת הפנמה).
כדאי גם לערוך שיחה עם התלמידים ולשאל: מי ביקר באתרים המצוינים במפה?

● פתרון משימה 8:

- דרבוקה – השוק בעיר העתיקה (נקודה מס' 12 במפה)
- מזוזה – שער ציון (נקודה מס' 3)
- כתב יד עתיק ועליו המילה "בראשית" – היכל הספר במוזאון ישראל (מס' 8)
- יומנה של אנה פראנק – יד ושם (מס' 10)
- טחנת הרוח – טחנת הרוח במשכנות שאננים (מס' 5)
- ענבים – שוק מחנה יהודה (מס' 11)
- הקנגורו (מחוברת "מעגל החגים" שהתלמידים למדו בשנה שעברה) – גן החיות התנ"כי (מס' 6)
- מגדל דוד (מס' 4)
- הכנסת (מס' 7)
- סידור – הכותל המערבי (מס' 1)
- כיפת הסלע – (מס' 2)
- בנימין זאב (תאודור) הרצל – הר הרצל (מס' 9)

סיום – משימה אישית לחג

בעקבות מיכל וגל מתבקשים התלמידים לערוך בעצמם סקר על ירושלים בקרב אנשים שהם יבחרו.